Projektas „Valstybės informacinių išteklių integravimas į duomenų ežerą“

Dažniausiai užduodami klausimai

DALYVAVIMAS PROJEKTE duomenų valdytoj duomenų valdyt

Klausimas. Dalyvavimas projekte – papildoma administracinė našta organizacijoms. Ar yra prievolė jame dalyvauti? Ar numatyti sąnaudų kompensavimo mechanizmai organizacijoms?

Atsakymas. Dalyvavimas projekte nėra pasirinktinas – viešojo sektoriaus subjektai privalo teikti duomenis pagal Lietuvos Respublikos Oficialiosios statistikos ir Valstybės duomenų valdysenos įstatymą, įsigaliojusį 2023 m. sausio 1 d., taikomą valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms, taip pat valstybės ir savivaldybės įmonėms ir viešosioms įstaigoms, kurių savininkė arba dalininkė yra valstybė arba savivaldybė. Užtikrinti duomenų prieinamumą yra kiekvienos institucijos ar įstaigos pareiga, todėl vadovai turi užtikrinti reikiamus išteklius tinkamam savo duomenų ūkio valdymui. Valstybės duomenų agentūros komanda teikia įvairią konsultacinę pagalbą institucijoms, tačiau sąnaudų nekompensuoja.

Klausimas. Ar turime dalyvauti projekte, jei institucija likviduojama ir jos procesus perima kita institucija?

Atsakymas. Tokia institucija projekte nedalyvauja tol, kol vyksta procesų perdavimas. Kai funkcijos ir duomenys bus perduoti ir perkelti kitai institucijai, ta institucija dalyvaus projekte. Tada bus atliktas turimų ir gautų sistemų inventorinimas ir bus gaunami abiejų institucijų duomenys.

PROJEKTO TIKSLAS

Klausimas. Kaip koreliuoja Jūsų ir Informacinės visuomenės plėtros komiteto (IVPK) vykdomas projektas?

Atsakymas. Valstybės duomenų agentūros (toliau –VDA) projektas orientuotas į viešojo sektoriaus duomenų įveiklinimą priimant sprendimus. Tai reiškia, kad mums svarbu žinoti, kokius duomenis kaupia viešojo sektoriaus įstaigos, pradedant ministerijomis, baigiant mokyklomis ar ligoninėmis. Todėl inventorizuojame tokius duomenis, kokie jie yra, naudodamiesi modernia duomenų valdymo platforma sukuriame jungtis su šiomis sistemomis, ir vertingiausius duomenis integruojame siekdami juos atverti. Tačiau žinodami, kokie duomenys kaupiami, ir turėdami jungtis mes bet kada prireikus galėsime, suderinę su įstaigomis, reikiamus duomenis paimti ir panaudoti teisėtiems tikslams (žr. Oficialiosios statistikos ir valstybės duomenų valdysenos įstatymo 21 straipsnio 1 dalies nuostatas). Trumpai tariant, VDA projekto tikslas – užtikrinti efektyvų pakartotinį viešojo sektoriaus duomenų panaudojimą minėtiems teisėtiems valstybės tikslams (įskaitant atvėrimą visuomenei) per VDA valdomą duomenų ekosistemą (Valstybės duomenų valdysenos informacinė sistemą arba valstybės duomenų ežerą). Iš esmės, tai duomenų, kuriems suteikti pseudonimai, ar nuasmenintų duomenų naudojimas analitikai. IVPK projektas yra orientuotas į standartizuotus įrašo lygmens duomenų mainus tarp institucijų, šioms teikiant administracines paslaugas. Tai nėra laikoma pakartotiniu duomenų naudojimu.

PIRMINIŲ DUOMENŲ TEIKIMAS

Klausimas. Ar mūsų įstaiga privalo teikti pirminius duomenis?

Atsakymas. Oficialiosios statistikos ir valstybės duomenų valdysenos įstatymo (toliau Įstatymas) 20 straipsnio 3 dalis nurodo, kad pirminių duomenų kopijas privalo teikti visos valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, visos įmonės ir viešosios įstaigos, kurių dalininkė yra valstybė arba savivaldybė. Taip pat Įstatymo 5 straipsnio 3 dalies 6 punktas numato, kad Valstybės duomenų agentūra savo funkcijoms atlikti turi teisę gauti ir privačių juridinių asmenų kaupiamus ir tvarkomus duomenis.

NENUASMENINTŲ DUOMENŲ TEIKIMAS

Klausimas. Ar mūsų įstaiga privalo teikti net ir nenuasmenintus asmens duomenis?

Atsakymas. Taip, privalo būti teikiami nenuasmeninti asmens duomenys, kadangi Oficialiosios statistikos ir valstybės duomenų valdysenos įstatymo 2 straipsnio 11 dalis apibrėžia, kad pirminiai duomenys yra pradiniai neapdoroti duomenys, įskaitant asmens duomenis, tarp jų ir specialių kategorijų asmens duomenis. Kiti šio įstatymo straipsniai nurodo, kad pirminius duomenis teikti Valstybės duomenų agentūrai būtina.

SUTARTYS

Klausimas. Ar prieš pradedant teikti duomenis Valstybės duomenų agentūrai (toliau – VDA), turi būti sudaromos reikiamos sutartys?

Atsakymas. Oficialiosios statistikos ir valstybės duomenų valdysenos įstatymo 21 straipsnio 3 dalis numato: „Tvarkant valstybės duomenis šio straipsnio 1 dalyje nustatytiems tikslams, valstybės duomenys teikiami Valstybės duomenų agentūros direktoriaus tvirtinamuose standartizuotų duomenų teikimo sąlygų aprašuose nustatyta tvarka.“
Duomenų teikimą į Valstybės duomenų valdysenos informacinę sistemą (toliau – VDV IS) reglamentuoja VDV IS sąlygų aprašas (toliau – Aprašas), patvirtintas VDA generalinio direktoriaus 2023 m. balandžio 14 d. įsakymu Nr. DĮ-98 „Dėl Duomenų teikimo į Valstybės duomenų valdysenos informacinę sistemą sąlygų aprašo patvirtinimo“. Aprašas „<...> *nustato pirminių duomenų, administracinių duomenų kopijų, informacijos, dokumentų ir (arba) jų kopijų (toliau – duomenys) teikimo į Valstybės duomenų valdysenos informacinę sistemą sąlygas, duomenų teikimo ir gavimo teisinius pagrindus, duomenų teikimo ir naudojimo tikslus, duomenų teikimo tvarką, duomenų saugumo užtikrinimo priemones*.“ Aprašo III skyriaus 7 punkte numatyta: „*Teikiamų duomenų apimtis, reguliarumas ir teikimo būdas, prireikus, ir kitos konkrečios techninės sąlygos, kartu su šaltinio pirminių duomenų struktūros aprašu, vadovaujantis Valstybės duomenų gavimo, tvarkymo ir teikimo tvarkos aprašu, agentūros ir valstybės duomenų teikėjo suderinami raštu*.“
Taigi, susitarimai tarp duomenų teikėjo ir VDA dėl duomenų teikimo į VDV IS nėra sudaromi. Duomenims teikti į VDV IS yra taikomi susitarimo analogai:
1) Aprašas – sąlygos, vienodos visiems duomenų, teikiamų į VDV IS, teikėjams.
2) Oficialus duomenų teikėjo raštas – atsakymas į VDA kreipimąsi dėl pirminių duomenų pateikimo, kuriame apibrėžiamos konkretaus duomenų teikėjo duomenų teikimo sąlygos.

Klausimas. Ar Oficialiosios statistikos ir valstybės duomenų valdysenos įstatymo 21 straipsnio 3 dalies nuostatos nėra taikomos per plačiai – ar jos neturėtų būti taikomos tik VDV IS naudotojams, o ne pirminių duomenų teikėjams, teikiantiems pirminius duomenis į VDV IS?

Atsakymas. Valstybės duomenų teikimo procese dalyvauja valstybės duomenų teikėjai, valstybės duomenų vartotojai ir VDA. Lietuvos Respublikos oficialiosios statistikos ir valstybės duomenų valdysenos įstatymo 21 straipsnio 3 dalis nustato: „Valstybės duomenų agentūra valdo, tvarko ir užtikrina valstybės duomenų teikimą tik šio straipsnio 1 dalyje nustatytiems tikslams.“ Nors duomenys pirmiausia teikiami į VDV IS, o vėliau – duomenų vartotojams, šiems santykiams reglamentuoti yra numatyta viena tvarka – duomenų teikimas Įstatymo 21 straipsnio 1 dalyje nustatytam tikslui.

ATLYGIS

Klausimas. Inventorinant ir rengiant duomenis integracijai į Valstybės duomenų valdysenos informacinę sistemą, institucija neabejotinai patirs papildomą administracinę naštą. Ar už duomenų teikimą bus atlyginta?

Atsakymas. Pirminių duomenų inventorinimas – privalomas žingsnis Valstybės duomenų agentūros (toliau – VDA) funkcijoms, nustatytoms Oficialiosios statistikos ir valstybės duomenų valdysenos įstatyme, atlikti. Įstatymo 22 straipsnio 2 dalis numato, kad duomenų teikėjai gavę VDA kreipimąsi privalo neatlygintinai pradėti teikti prašomas pirminių duomenų ir administracinių duomenų kopijas. Tačiau, Agentūra siūlo pagalbą viso inventorinimo proceso metu, kuri akivaizdžiai sumažins papildomą administracinę naštą, patiriamą dėl inventorinimo.

Klausimas. Ar atlyginama už pakartotinai teikiamus sveikatos duomenis?

Atsakymas. Pakartotinio sveikatos duomenų naudojimo įstatymas nustato tvarką, kai Vyriausybės įgaliota institucija (Valstybės duomenų agentūra) suteikia leidimus Lietuvos Respublikos teritorijoje ūkinę veiklą vykdantiems asmenims pakartotinai naudoti sveikatos duomenis. Šiuos duomenis sveikatos duomenų valdytojai teikia VDA vadovaudamiesi Pakartotinio sveikatos duomenų naudojimo įstatymu, kurio 6 straipsnio 3 dalyje išties yra nurodyta, kad „Sveikatos duomenų valdytojų sveikatos duomenų teikimo į Valstybės sveikatos duomenų pakartotinio naudojimo platformą sąnaudas <...> atlygina Vyriausybės įgaliota institucija Vyriausybės nustatyta tvarka.“ Vis dėlto, vadovaujantis Pakartotinio sveikatos duomenų naudojimo įstatymu, išduotų leidimų duomenys nėra jungiami ar bendrinami su Oficialiosios statistikos ir valstybės duomenų valdysenos įstatymo pagrindu gautais duomenimis, taip pat ir pagal Oficialiosios statistikos ir valstybės duomenų valdysenos įstatymo nuostatas renkami duomenys yra atskirti nuo sveikatos duomenų, renkamų pagal Pakartotinio sveikatos duomenų naudojimo įstatymo nuostatas. Pakartotinio sveikatos duomenų naudojimo įstatymo ir Oficialiosios statistikos ir valstybės duomenų valdysenos įstatymo duomenų teikimo ir panaudojimo tikslai yra skirtingi. Jeigu valstybės duomenų teikėjo prašoma pateikti duomenis vadovaujantis Oficialiosios statistikos ir valstybės duomenų valdysenos įstatymu, šio įstatymo 22 straipsnio 2 dalies 1 punktas jį įpareigoja tai atlikti neatlygintinai.

DUOMENŲ APSAUGA

Klausimas. Ar Valstybės duomenų agentūra (toliau – VDA) su duomenimis elgsis atsakingai? Kur galima rasti informaciją apie tai, kaip agentūra tvarko asmens duomenis (kokių priemonių imasi dėl jų saugumo)?

Atsakymas. Oficialiosios statistikos ir valstybės duomenų valdysenos įstatymo 27 straipsnis numato, kad VDA, gavusi pirminius duomenis tampa duomenų valdytoja ir yra už tai atsakinga, taip pat nurodo, kokių priemonių turi imtis (pvz., šifravimas, pseudonimų suteikimas, nuasmeninimas).
Informaciją apie asmens duomenų tvarkymą agentūroje galima rasti Duomenų teikimo į valstybės duomenų valdysenos informacinę sistemą sąlygų aprašo, patvirtinto Valstybės duomenų agentūros generalinio direktoriaus 2023 m. balandžio 14 d. įsakymu Nr. DĮ-98 „Dėl Duomenų teikimo į Valstybės duomenų valdysenos informacinę sistemą sąlygų aprašo patvirtinimo“ IV skyriuje, taip pat Valstybės duomenų gavimo, tvarkymo ir teikimo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2023 m. kovo 15 d. nutarimu Nr. 156 „Dėl Lietuvos Respublikos Oficialiosios statistikos ir valstybės duomenų valdysenos įstatymo įgyvendinimo“, III skyriuje.

PROJEKTO REZULTATŲ POVEIKIS

Klausimas. Vienas iš projekto rezultatų poveikių – bendradarbiavimas su verslo sektoriaus atstovais, kuriant naujus produktus ir motyvuojant dalytis savo duomenimis. Ar verslas yra įpareigotas dalytis savo duomenimis ir juos atverti, ir ar dalijasi jais?

Atsakymas. Verslas nėra įpareigotas Oficialiosios statistikos ir valstybės duomenų valdysenos įstatymo teikti duomenis ir juos atverti. Šiuo metu Valstybės duomenų agentūra (toliau – VDA) jau bendradarbiauja su verslais, kurie savo noru teikia kaupiamus duomenis, tarp jų – telekomunikacijų ir didžiųjų prekybos tinklų atstovai.

Klausimas. Ar įstaigoms bus skirti mokymai, kaip naudotis „Palantir Foundry“ sistema?

Atsakymas. Mokymai (anglų k.) yra viešai prieinami https://learn.palantir.com/.
Taip pat kas mėnesį, išskyrus vasaros laikotarpį, organizuojami mokymai, apie kuriuos visi, turintys prisijungimą prie platformos yra informuojami el. paštu. Artimiausi mokymai numatomi šį rugsėjį. Pagal poreikį institucijų atstovai gali konsultuotis su VDA darbuotojais. Platformoje yra daug analitikos įrankių, skirtų naudotojams, kurių pasirengimo lygis gali būti įvairus. Jei institucijų darbuotojai geba naudotis programa „Excel“, tikrai nesusidurs su sunkumais naudojantis duomenų ežero platforma.

INVENTORINIMAS

Klausimas. Kodėl įstaiga privalo inventorinti savo duomenis ir teikti Valstybės duomenų agentūrai (toliau – VDA) jų aprašymus?

Atsakymas. Duomenų inventorinimas yra svarbus, kadangi valstybė siekia inventorinti visus turimus valstybės duomenis, sukuriant Viešąjį valstybės duomenų metaduomenų katalogą, įdiegus standartines duomenų dalijimosi jungtis tarp Valstybės duomenų valdysenos informacinės sistemos (toliau –VDV IS) ir visų valstybės institucijų informacinių sistemų ir (ar) registrų, padėti institucijoms naudotis savo ir kitų institucijų duomenimis, centralizuoti valstybės duomenis (gilinti valstybės duomenų ežerą) ir atverti bendru agentūros ir institucijų sprendimu sutartus duomenų rinkinius, taip pat sudaryti sąlygas pakartotiniam duomenų naudojimui. Valstybės duomenų gavimo, tvarkymo ir teikimo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2023 m. kovo 15 d. nutarimu Nr. 156 „Dėl Lietuvos Respublikos Oficialiosios statistikos ir valstybės duomenų valdysenos įstatymo įgyvendinimo“, 5 punkte nurodyta, kad „*Registrų, valstybės informacinių sistemų <...> valdytojai <...>, gavę Agentūros kreipimąsi <...>, atlieka pirminių duomenų inventorinimą, parengia ir pateikia visų savo valdomų ir (ar) tvarkomų pirminių duomenų struktūros aprašus metaduomenų katalogui sudaryti*.“

Klausimas. Ar valstybės įstaigos gali pačios atlikti inventorinimą ir atverti duomenis?

Atsakymas. Gali, tačiau rekomenduotina inventorinimą ir atvėrimą atlikti per VDA. Savarankiškas darbas būtų pernelyg didelė našta institucijai. VDA atsakinga už valstybės duomenų valdymą ir darbams atlikti samdo kvalifikuotus specialistus, atsako už sklandų procesą ir duomenų saugumą.

Klausimas. Kas yra informacinės sistemos / registro inventorinimas VDA vykdomo RRF projekto kontekste?

Atsakymas. Inventorinimą sudaro 4 etapai:

1. Informacinių sistemų, duomenų bazių ir (ar) registrų (toliau – IS / DB / R) aprašymas (inventorinimo lentelės užpildymas – pildo įstaiga).
2. Sisteminis IS / DB / R struktūros nuskaitymas (įstaiga, gavusi iš agentūros atsiųstą įstaigos IS / DB / R sukurtą programinę užklausą (kodą), „paleidžia“ ją duomenų bazėje ir sugeneruotą schemą (pirminių duomenų struktūrą) grąžina agentūrai. Esant poreikiui agentūros darbuotojai gali padėti atlikti šiuos darbus).
3. Semantinis metaduomenų (lentelių, stulpelių) aprašymas frazėmis, raktažodžiais (atlieka agentūra konsultuodamasi su institucija).
4. Viešojo valstybės duomenų metaduomenų katalogo sukūrimas (atlieka agentūra).

Klausimas. Koks yra IS / DB / R išteklių inventorinimo (inventorinimo lentelės pildymo) tikslas? Ar klausimyne pateikti atsakymai gali būti viešai prieinami visuomenei?

Atsakymas. Klausimyno informacija skirta vidiniam naudojimui, VDA darbuotojams, atsakingiems už techninę dalį, susipažinti su įstaigos IS / DB / R ypatumais (administratorius, struktūra, iš kur gaunami ar kur teikiami duomenys, kaip dažnai atnaujinami duomenys ir t. t.). Tokia informacija nėra viešinama.

Klausimas. Kokio laikotarpio IS / DB / R reikia inventorinti?

Atsakymas. Reikia inventorinti visus turimus ir naudojamus duomenis nuo tada, kai jie pradėti saugoti skaitmeniniu pavidalu.

Klausimas. Ar reikia inventorinti IS / DB / R, kurie yra aktyvūs, bet nenaudojami?

Atsakymas. Reikia inventorinti visas esamas informacines sistemas, duomenų bazes ir registrus, net jei jie nenaudojami.

Klausimas. Ar reikia inventorinti IS / DB / R, kurie keičiami kitais ir bus naikinami?

Atsakymas. Jeigu sistemoje esantys duomenys bus perkeliami į kitą IS / DB / R, tuomet inventorinti nereikia. Bus inventorinami naujosios informacinės sistemos, duomenų bazės ir (ar) naujojo registro duomenys, inventorinamų duomenų struktūra taip pat bus gaunama iš naujųjų IS / DB / R.

Klausimas. Kas ruošia schemą, manifestą ir pirminių duomenų struktūros aprašą (toliau – PDSA) ir kaip jis turi būti pateikiamas VDA?

Atsakymas. PDSA gali būti sugeneruotas ir perduotas agentūrai keliais būdais:

- Atsakingas įstaigos darbuotojas iš agentūros komandos gauna įstaigos duomenų bazei sukurtą programinę užklausą (kodą), kurią turi saugiai „paleisti“ duomenų bazėje, o kodo sugeneruotą schemą (pirminių duomenų struktūrą) grąžina agentūrai (arba per standartinę duomenų dalijimosi jungtį, arba kitais būdais);
- Agentūros programuotojui nuotoliniu būdu prisijungus prie įstaigos informacinės sistemos, registro ir (ar) duomenų bazės;
- Agentūros programuotojui atvykus į įstaigą.

Klausimas. Ar galite nurodyti teisinį pagrindą (teisės akto straipsnį, punktą ir pan.), kuriuo remdamiesi prašote techninės informacijos?

Atsakymas. Valstybės duomenų gavimo, tvarkymo ir teikimo tvarkos apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2023 m. kovo 15 d. nutarimu Nr. 156 „Dėl Lietuvos Respublikos Oficialiosios statistikos ir valstybės duomenų valdysenos įstatymo įgyvendinimo“, pirminių duomenų inventorinimas apibrėžiamas kaip „*pirminių duomenų metaduomenų surinkimas, standartizavimas ir valstybės duomenų metaduomenų rinkinių parengimas <...>*“, o pirminių duomenų struktūros aprašas kaip „*standartinė pirminių duomenų metaduomenų lentelė, kurioje aprašoma valstybės duomenų šaltinio struktūra, įvardijant pirminių duomenų laukus, pirminių duomenų lenteles, pirminių duomenų šaltinius ir pirminių duomenų rinkinį*“. Atsižvelgiant į Oficialiosios statistikos ir valstybės duomenų valdysenos įstatymo taikymo sritį ir apraše institucijoms numatytas prievoles dėl inventorinimo, remiantis apraše išdėstytais sąvokų išaiškinimais, institucijos naudojamos duomenų bazės versijos pateikimas yra būtina sąlyga, norint tinkamai atlikti duomenų inventorinimo darbus.
Prašoma techninė informacija yra itin svarbi sklandžiam institucijų bendradarbiavimui vykdant teisės aktuose numatytus projektus. Jei dėl kažkokių konkrečių kriterijų, numatytų Lietuvos Respublikoje taikomuose teisės aktuose, informacija apie institucijoje naudojamos informacinės sistemos ar duomenų bazės techninė informacija yra laikoma slapta ar konfidencialia, apie tai agentūra turi būti informuojama nurodant teisinį pagrindą.

Klausimas. Kuo skiriasi pirminių duomenų struktūros aprašas (PDSA) nuo pirminių duomenų šaltinio duomenų struktūros aprašo (toliau – ŠDSA)? Kokiame teisės akte numatytas PDSA parengimas ir teikimas Agentūrai?

Atsakymas. Valstybės duomenų gavimo, tvarkymo ir teikimo tvarkos apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2023 m. kovo 15 d. nutarimu „Dėl Lietuvos Respublikos Oficialiosios statistikos ir valstybės duomenų valdysenos įstatymo įgyvendinimo“, pateikiama sąvokos „pirminių duomenų struktūros aprašas“ apibrėžtis: „*standartinė pirminių duomenų metaduomenų lentelė, kurioje aprašoma valstybės duomenų šaltinio struktūra, įvardijant pirminių duomenų laukus, pirminių duomenų lenteles, pirminių duomenų šaltinius ir pirminių duomenų rinkinį.*“ Aprašo 5 punktas numato, kad „*Registrų, valstybės informacinių sistemų ir kitų informacinių sistemų <...> valdytojai ir (ar) tvarkytojai, gavę Agentūros kreipimąsi dėl pirminių duomenų pateikimo, per Agentūros nustatytą ne ilgesnį kaip 30 dienų nuo kreipimosi dienos terminą atlieka pirminių duomenų inventorinimą, parengia ir pateikia visų savo valdomų ir (ar) tvarkomų pirminių duomenų struktūros aprašus metaduomenų katalogui sudaryti*.“ Vadinasi, PDSA parengimas ir pateikimas yra reglamentuojamas Valstybės duomenų gavimo, tvarkymo ir teikimo tvarkos apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2023 m. kovo 15 d. nutarimu „Dėl Lietuvos Respublikos Oficialiosios statistikos ir valstybės duomenų valdysenos įstatymo įgyvendinimo“.
Duomenų rinkinių sudarymo ir perdavimo į Lietuvos atvirų duomenų portalą, naudojantis VDV IS, tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos statistikos departamento direktoriaus 2022 m. sausio 20 d. įsakymu Nr. DĮ-21 nustato pirminių duomenų teikimo į VDV IS, duomenų rinkinių sudarymo iš VDV IS duomenų, ir šių duomenų rinkinių perdavimo į Lietuvos atvirų duomenų portalą tvarką. Duomenų rinkinių sudarymo ir perdavimo tvarkos aprašas reglamentuoja ŠDSA parengimą.
Apibendrinant, PDSA paskirtis yra metaduomenų katalogo sudarymas, o ŠDSA – duomenų rinkinių sudarymas iš VDV IS duomenų ir šių duomenų rinkinių perdavimas į Lietuvos atvirų duomenų portalą.

STANDARTINĖ DUOMENŲ DALIJIMOSI JUNGTIS

Klausimas. Kas yra standartinė duomenų dalijimosi jungtis?

Atsakymas. Vadovaujantis Duomenų teikimo į Valstybės duomenų valdysenos informacinę sistemą (toliau – VDV IS) sąlygų aprašu, patvirtintu Valstybės duomenų agentūros generalinio direktoriaus 2023 m. balandžio 14 d. įsakymu Nr. DĮ-98 „Dėl Duomenų teikimo į VDV IS sąlygų aprašo patvirtinimo“ pirminiai duomenys į VDV IS teikiami tik automatizuotu („sistema-sistema“) būdu, naudojant VDV IS duomenų dalijimosi būdą (standartinę duomenų dalijimosi jungtį). Plačiau apie VDV IS duomenų dalijimosi būdus žr. čia: VDV IS standartinės duomenų dalijimosi jungties aprašymas; Kitų standartinių VDV IS duomenų dalijimosi būdų aprašymas.

Klausimas. Ar per standartinę duomenų dalijimosi jungtį Valstybės duomenų agentūra (toliau – VDA) gali pasiekti visus įstaigos informacinius išteklius?

Atsakymas. Per standartinę duomenų dalijimosi jungtį agentūra gali pasiekti tik tuos išteklius, kuriems pasiekti institucija suteikė prieigą rašytiniu susitarimu. Agentūra, naudodama standartinę duomenų dalijimosi jungtį, neturi teisės ir galimybės prieiti prie visų institucijos išteklių, jei dėl to nėra susitarta su institucija.

Klausimas. Ar standartinė duomenų dalijimosi jungtis yra saugi?

Atsakymas. VDA diegia standartines duomenų dalijimosi jungtis vadovaudamasi tvarkos aprašais ir renkasi tik saugias priemones. Tinkamai įdiegus jungtis, toks prisijungimo būdas saugumu nė kiek nenusileidžia kitiems būdams, kuriuos netgi pranoksta savo techninio įgyvendinimo paprastumu. Tiesioginė prieiga prie duomenų, esančių duomenų bazėje, užtikrina, kad bus gaunami pirminės formos duomenys – to dažniausiai reikia įvairiems statistiniams tyrimams ar kitais tikslais. Duomenų teikėjas savo ruožtu gali riboti prieigą tiek fiziškai prie bazės serverio (IP whitelisting, VPN / KVTC ar pan.), tiek prie bazės (user based access), tiek

prie duomenų (suteikti vartotojui „SELECT“ teises tik reikiamose lentelėse). Turint nuogąstavimų dėl duomenų bazės apkrovos, galima reikiamus duomenis perduoti sukeliant į atskirą duomenų bazę ir suteikiant prieigą prie jos, o ne tiesiogiai prie produkcinės bazės.

Klausimas. Kaip pasiruošti standartinės duomenų dalijimosi jungties diegimui? Ar reikalingi papildomi institucijos resursai ir finansavimas?

Atsakymas. Siūlome susipažinti su nurodytais aprašymais ir pasikonsultuoti su IT specialistais. Aprašymus galite rasti čia: VDV IS standartinės duomenų dalijimosi jungties aprašymas; Kitų standartinių VDV IS duomenų dalijimosi būdų aprašymas.

Klausimas. Ar būtina įdiegti standartines duomenų dalijimosi jungtis tarp VDV IS ir visų institucijų informacinių sistemų, duomenų bazių ir (ar) registrų?

Atsakymas. Aktyvios standartinės duomenų dalijimosi jungtys turi būti įdiegtos tarp VDV IS ir visų valstybės institucijų informacinių sistemų. Taip užtikrinamas valstybės atsparumas galimoms krizėms, ir atsiradus poreikiui per anksčiau įdiegtas jungtis būtų galima greitai gauti reikiamus duomenis be atskiro pasiruošimo. Nesant poreikio reguliariai teikti duomenis per įdiegtas jungtis, šios turi būti reguliariai testuojamos. Po bendro informacinių sistemų, duomenų bazių ir (ar) registrų inventorinimo, VDA tik retais atvejais gali nuspręsti nediegti standartinės duomenų dalijimosi jungties (pvz., jei sistema greitai bus pakeista).

Klausimas. Kaip elgtis, jei mūsų institucija nenori jungties?

Atsakymas. Informuojame, kad Oficialiosios statistikos ir valstybės duomenų valdysenos įstatymo 20 straipsnio 3 dalis numato, kad *„valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms, taip pat valstybės ir savivaldybių valdomoms įmonėms ir viešosioms įstaigoms, kurios Viešojo administravimo įstatymo nustatyta tvarka įgaliotos atlikti viešąjį administravimą, teikia viešąsias paslaugas ar atlieka kitas įstatymuose nustatytas funkcijas, statutinėms įstaigoms ir kitoms biudžetinėms įstaigoms, regionų plėtros taryboms skirtingų registrų ir (ar) informacinių sistemų sujungti ar kitaip apdoroti, apibendrinti duomenys, būtini šio įstatymo 21 straipsnio 1 dalyje nustatytiems tikslams pasiekti, turi būti prieinami per Valstybės duomenų valdysenos informacinę s istemą“* (VDV IS).
Pažymime, kad pareiga teikti duomenis į VDV IS valstybės institucijoms yra privalomo pobūdžio. Valstybės duomenų gavimo, tvarkymo ir teikimo tvarka išsamiau nustatyta Valstybės duomenų gavimo, tvarkymo ir teikimo tvarkos apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2023 m. kovo 15 d. nutarimu Nr. 156 „Dėl Lietuvos Respublikos Oficialiosios statistikos ir valstybės duomenų valdysenos įstatymo įgyvendinimo“.

SPECIALIŲ KATEGORIJŲ DUOMENYS

Klausimas. Kaip turėtų elgtis institucija, kai negali perduoti specialių kategorijų duomenų, į kuriuos patenka sveikatos duomenys, nes tai draudžia Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas (toliau – BDAR)?

Atsakymas. Net keliuose BDAR 9 straipsnio 2 dalies punktuose numatytos išimtys dėl šių itin jautrių duomenų tvarkymo (tad ir perdavimo) draudimo, pvz., jeigu „*tvarkyti duomenis būtina dėl svarbaus viešojo intereso priežasčių*“ (*g*, *i*, *j* punktai), o už šį viešojo intereso tenkinimą įstatymų numatyta tvarka yra atsakinga Valstybės duomenų agentūra. Taigi BDAR nedraudžia įstaigai perduoti tokius duomenis, taip pat BDAR nedraudžia agentūrai juos valdyti ir tvarkyti. Oficialiosios statistikos ir valstybės duomenų valdysenos įstatymo 2 straipsnio 11 dalis apibrėžia, kad pirminiai duomenys taip pat yra ir specialių kategorijų asmens duomenys (kiti šio įstatymo straipsniai nurodo, kad pirminius duomenis teikti agentūrai būtina).

SUTIKIMAS DĖL DUOMENŲ TVARKYMO

Klausimas. Ar prieš perduodami duomenis Valstybės duomenų agentūrai (toliau – VDA) turėsime atnaujinti informuoto paciento sutikimo (angl. *informed consent*) formą, ir iš naujo gauti visų pacientų sutikimus dėl duomenų tvarkymo sąlygų pasikeitimo?

Atsakymas. Duomenų subjekto sutikimas **nėra vienintelė** priežastis, dėl kurios gali būti tvarkomi subjekto duomenys. Viena iš Bendrojo duomenų apsaugos reglamento (toliau – BDAR) 6 straipsnio 1 dalyje nurodytų sąlygų – *„duomenų subjektas davė sutikimą <...>“*, kuriai esant *„Duomenų tvarkymas yra teisėtas <...>*“, tačiau taip pat duomenų tvarkymas yra teisėtas, jeigu jis būtinas, „*kad būtų įvykdyta duomenų valdytojui taikoma teisinė prievolė“*. Todėl duomenų kopijų valdytojas ir tvarkytojas (VDA) neturi prievolės gauti informuoto paciento sutikimą, taip pat tokio sutikimo neprivalo reikalauti ir sveikatos priežiūros įstaiga.

Klausimas. Kaip bus užtikrinta subjekto teisė būti pamirštam (kai asmuo paprašo ištrinti jo duomenis iš registro), ar duomenys bus ištrinti?

Atsakymas. Informuojame, kad teikianti duomenis institucija ir VDA yra duomenų valdytojai. Pavyzdžiui: donoras kreipiasi į Nacionalinį transplantacijos biurą su prašymu ištrinti asmens duomenis. Nacionalinis transplantacijos biuras turi įvertinti, ar šiam asmens duomenų tvarkymo atvejui nėra taikoma BDAR 17 straipsnio 3 dalyje numatyta išimtis.
Dažniausiai Agentūra duomenis į Valstybės duomenų valdysenos informacinę sistemą (toliau – VDV IS) gauna per standartinę duomenų dalijimosi jungtį, kuri įprastai veikia taikant duomenų atnaujinimą (angl. *update*) – paimami tik nauji duomenys. Jei atnaujinto failo pavadinimas sutampa su anksčiau paimto failo pavadinimu, senasis failas yra pakeičiamas nauju.
Tai reiškia, kad atsižvelgiant į duomenų dalijimosi jungties specifiką, duomenys VDV IS kaupiami veidrodiniu principu, pavyzdžiui – jeigu duomenys ištrinami iš Kraujo donorų registro, po kurio laiko jie bus ištrinami ir iš VDV IS, todėl papildomo prašymo ištrinti asmens duomenis agentūrai teikti nereikia. Taip pat pažymime, kad BDAR 17 straipsnio 1 ir 2 dalių nuostatos negalioja 3 dalyje nurodytais atvejais, pavyzdžiui, siekiant laikytis Sąjungos ar valstybės narės teise, kuri taikoma duomenų valdytojui, nustatytos teisinės prievolės, kuria reikalaujama tvarkyti duomenis, arba siekiant atlikti užduotį, vykdomą viešojo intereso labui, arba vykdant duomenų valdytojui pavestas viešosios valdžios funkcijas. Šiuo atveju – vadovaujantis Oficialiosios statistikos ir valstybės duomenų valdysenos įstatymo 20 straipsnio 9 dalies nuostatomis: „Asmens duomenų, tarp jų ir specialių kategorijų asmens duomenų, tvarkymas Valstybės duomenų valdysenos informacinėje sistemoje šio įstatymo 21 straipsnio 1 dalyje nurodytais tikslais grindžiamas svarbiu viešuoju interesu.“

INTELEKTINĖ NUOSAVYBĖ

Klausimas. Ar duomenų bazių kūrėjai privalo teikti informacinių sistemų struktūras tretiesiems asmenims? Tai registruoti produktai, todėl teikiant informacinių sistemų struktūras, bus atskleista komercinė paslaptis.

Atsakymas. Institucijos, dirbančios su privačiais tiekėjais jau teikia pirminių duomenų struktūrų aprašus Valstybės duomenų agentūrai. Duomenys, lentelių, stulpelių pavadinimai, stulpelių formatai (angl. *character, interger, string*), *foreign key* ar *primary key*) yra bendra duomenų bazių struktūra. Jeigu turite nuogąstavimų dėl komercinės paslapties atskleidimo, visada galite kreiptis į Valstybės duomenų agentūros specialistus.

MOKSLINIAI TYRIMAI

Klausimas. Ar reikia inventorinti mokslinių tyrimų duomenis? Ar Valstybės duomenų agentūra turi teisę prašyti tokių duomenų?

Atsakymas. Inventorinami ir integruojami pirminiai duomenys. Svarbu išsiaiškinti, ar moksliniai tyrimų duomenys yra pirminiai duomenys, ar tai tik atlikta analizė. Kiekvienos institucijos atveju inventorinant duomenis siūloma nustatyti pagrindines informacines sistemas, kurios yra naudojamos atliekant pagrindines funkcijas ir kurių duomenis inventorinti yra ypač svarbu. Atlikus tokių sistemų duomenų inventorinimą, turėsime daugiau informacijos apie mokslinius tyrimus.
Pavyzdžiui, asmens sveikatos priežiūros įstaigų įstatuose yra nurodyta, kad vienas iš įstaigos tikslų – gerinti Lietuvos gyventojų sveikatą, siekiant sumažinti jų sergamumą, mirtingumą, kokybiškai teikti medicinos paslaugas. Taigi, moksliniai tyrimai yra sudėtinė įstaigos vykdomos viešosios funkcijos dalis. Jų vykdymas finansuojamas biudžeto lėšomis, todėl nebūtų pagrindo taikyti Teisės gauti informaciją ir duomenų pakartotinio naudojimo įstatymo 2 straipsnio 2 dalies 1 ir 10 punktuose įvardytas išimtis.

DUOMENŲ TEIKIMAS

Klausimas. Teikdami duomenis esame duomenų valdytojai ar teikėjai?

Atsakymas. Oficialiosios statistikos ir valstybės duomenų valdysenos įstatymo (toliau – Įstatymas) 21 straipsnio 1 dalyje įvardytam tikslui pirminiai duomenys yra teikiami į sistemą ir įgauna valstybės duomenų statusą. Įstatyme aiškinama: „Valstybės duomenų teikėjai – subjektai, teikiantys valstybės duomenis į Valstybės duomenų valdysenos informacinę sistemą <...>.“ Institucijos įgauna duomenų teikėjo statusą, teises ir prievoles, kai atsiranda poreikis gauti duomenis iš institucijos atsiradus Įstatymo 21 straipsnio 1 dalyje įvardytam tikslui.

Klausimas. Koks gaunamų asmens duomenų tvarkymo tikslas (-ai)?

Atsakymas. Oficialiosios statistikos ir valstybės duomenų valdysenos įstatymo 21 straipsnio 1 dalyje įvardyti duomenų tvarkymo tikslai: duomenys valdomi, tvarkomi ir naudojami oficialiosios statistikos, Valstybės duomenų valdysenos programos vykdymo, valstybės ekonominės ir socialinės raidos bei finansinio stabilumo stebėsenos ir analizės, duomenimis grįstų valstybės valdymo sprendimų priėmimo, valstybės duomenų rinkinių sudarymo ir skelbimo juos pakartotinai naudoti ir kitais tikslais. Šiais tikslais asmens duomenys sisteminami, jungiami, analizuojami, naudojami ir teikiami teisėtiems duomenų gavėjams.

Klausimas. Kokia teikiamų duomenų potenciali apimtis? Vadovaujantis Bendrajame duomenų apsaugos reglamente numatytu duomenų kiekio mažinimo principu, duomenų teikėjas / duomenų valdytojas (pirminis) privalo būti įsitikinęs, kad egzistuoja konkretus, aiškus, suprantamas teisinis pagrindas, aiškiai žinoti, kur būtų naudojami teikiami duomenys, ir aiškiai suvokti, kad prašomas duomenų kiekis leis įgyvendinti duomenų tvarkymo tikslus ir padės išvengti perteklinio duomenų teikimo.

Atsakymas. Oficialiosios statistikos ir valstybės duomenų valdysenos įstatymo 23 straipsnio 3 dalies 1 punktas nustato: „Valstybės duomenų vartotojai privalo: prašydami asmens duomenų, nurodyti asmens duomenų tvarkymo tikslą, pagrindą pagal įstatymą (-us), teisėto asmens duomenų tvarkymo sąlygas, nurodytas Reglamente (ES) 2016/679, taip pat aiškiai nurodyti prašomų asmens duomenų apimtį, būtiną konkrečiam tikslui pasiekti, ir kitą teisės aktuose, reglamentuojančiuose asmens duomenų gavimą ir teikimą, nustatytą informaciją, prašydami kitų valstybės duomenų – nurodyti valstybės duomenų naudojimo tikslą, teisinį

pagrindą ir kitą teisės aktuose, reglamentuojančiuose valstybės duomenų gavimą ir teikimą, nustatytą informaciją.“ Teikiamų duomenų apimtis nustatoma atsižvelgiant į valstybės duomenų vartotojų užklausas.

DUOMENŲ SAUGOJIMAS

Klausimas. Kiek laiko Valstybės duomenų valdysenos informacinėje sistemoje saugomi institucijos duomenys, pateikti RRF projekte?

Atsakymas. Valstybės duomenų gavimo, tvarkymo ir teikimo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2023 m. kovo 15 d. nutarimu Nr. 156 „Dėl Lietuvos Respublikos Oficialiosios statistikos ir valstybės duomenų valdysenos įstatymo įgyvendinimo“, IV skyriuje numatyta, kad Valstybės duomenys tvarkomi 25 metus nuo jų gavimo dienos. Suėjus valstybės duomenų tvarkymo terminui, valstybės duomenys sunaikinami Valstybės duomenų valdysenos informacinės sistemos nuostatuose nustatyta tvarka.

DUOMENŲ ATVĖRIMAS

Klausimas. Ar institucija gali rinktis, kokius duomenis atverti?

Atsakymas. Duomenų atvėrimo klausimais Valstybės duomenų agentūra tariasi su institucija. Poreikiui esant (pvz., pasiteiravus pareiškėjui) reikalingi institucijos duomenys turi būti atverti, net jei jų nebuvo numatyta atverti pagal RRF projektą. Oficialiosios statistikos ir valstybės duomenų valdysenos įstatymo 22 straipsnio, kuriame nurodomos duomenų teikėjų valstybės duomenų teikėjų teisės ir pareigos, 1 dalies nuostatomis, duomenų teikėjas turi teisę susipažinti su duomenų naudojimo tikslais.

Klausimas. Ar pagal RRF projektą numatyti atverti duomenys bus atveriami rinkiniais?

Atsakymas. Taip.

Klausimas. Ar atvėrimas yra saugus? Ar nėra pažeidžiamos asmens teisės?

Atsakymas. Valstybės duomenų agentūros darbuotojai, vykdydami darbus, vadovaujasi šiais tvarkos aprašais: Statistinio atskleidimo kontrolės vadovu, patvirtintu GD 2022-04-26 įsakymu Nr. DĮ-107; Duomenų nuasmeninimo ir pseudoniminimo tvarkos aprašu, patvirtintu GD 2023-01-17 įsakymu Nr. DĮ-013.

PROJEKTO PABAIGA

Klausimas. Kokia projekto pabaigos data?

Atsakymas. Projekto „Valstybės duomenų integracija į duomenų ežerą“ pabaigos data – 2026 m. birželis.